

ОНОМАСТИЧНІ СТУДІЇ

УДК 811.161.2'373.2

ГЕНІТИВ НАЛЕЖНОСТІ В МІКРОТОПОНІМІЇ

Зоряна Купчинська

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра української мови імені професора Івана Ковалика,
вул. Університетська, 1/234, Львів, Україна, 79001,
тел.: (0 322) 239 47 17
e-mail: kupchynska@gmail.com*

Розглянуто мікротопонімію з компонентом генітива належності західної і південно-західної частини Львівської області. Джерельною базою мікротопонімного матеріалу слугували польові та анкетні записи. Встановлено, що мікротопоніми містять значну кількість антропонімів, яких не виявлено в українському онімконі.

Ключові слова: мікротопонім, антропонім, генітив належності, географічна номенклатура.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vpl.2020.72.10918>

Постановка проблеми, мета дослідження. Мета статті – проаналізувати мікротопонімію західної і південно-західної частини Львівської області із компонентом генітива належності. Досягнення окресленої мети передбачає вирішення таких завдань: максимально повно зібрати мікротопонімний матеріал; дослідити структуру мікротопонімів, які містять генітив належності; виокремити антропоніми, що стали мотиваційною базою досліджуваних мікротопонімів, проаналізувати ті, яких не виявлено в українському антропонімконі.

Об'єктом дослідження є мікротопонімія з компонентом генітива належності західної і південно-західної частини Львівської області. Предметом вивчення є особливості мікротопонімів такої структури та їхній антропонімний компонент. Джерельною базою цієї розвідки є польові та анкетні записи.

Актуальність дослідження. Актуальність і наукова новизна цієї розвідки полягає в тому, що мікротопоніми з компонентом генітива належності ще не досліджено. Фактично вперше на основі широкого систематизованого емпіричного матеріалу з території західної і південно-західної частини Львівської області проаналізовано структуру цих мікротопонімів та відтворено антропонімкон, який уживається у формі родового відмінка належності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття генітива належності (родовий належності, Genetivus possessivus) розглядаємо в межах посесивності, що є універсальним явищем, яке реалізується на різних рівнях буття, зокрема в системі мови [3; 4; 9; 10; 11]. Лінгвістика вивчає морфологічні категорії, які забезпечують посесивність у мові. Це головню присвійні прикметники та займенники, а також родовий, давальний належності та інші синтаксичні конструкції. В мові посесивність втілюється різноманітними способами і на багатьох мовних рівнях. Онімна система

України репрезентує переважно посесивні назви, які сформувалися на базі сполучення присвійного прикметника та іменника, це стосується як антропонімії, так і топонімії. Стосовно географічних назв, то субстантивация зумовила появу великого масиву посесивів на *-jь, *-inь, *-ovъ/-evъ на території України від найдавнішого документованого історичного періоду. Однак належність географічного об'єкта виражали й інші типи ойконімів: назви на -івка, -щина, -иха, -івці, -инці, -иця тощо. Крім цього, деякі групи назв на *-itji та *-ьскъ також містять фрагменти належності, що пов'язано з явищами на апелятивному рівні (про це докладніше: [5]). Що ж до родового належності, то він в українській ойконімії реалізувався мінімально, очевидно, через те, що в граматиці *genetivus possessivus* розглядають як синтаксичну конструкцію, в якій форма родового відмінка вказує на особу, якій щось належить [8: 156–157; 12: 194; 1: 391], а географічні назви здебільшого співвідносяться з окремо взятими лексемами, а не з підрядними словосполученнями. Однак генітив належності був актуальний на загальномовному рівні, і це синтаксичне явище частково поширилося і на мікротопонімному, де засвідчено значний пласт таких назв (про це докладніше: [7: 55–66]).

Розвиток приватної власності спричинився до формування великої кількості посесивних ойконімів різного типу (на *-jь, *-inь та *-ovъ/*-evъ) на всіх слов'янських землях. Ці назви виникли на основі присвійних прикметників, однак будучи іменними, вони втрачали зв'язок зі займенниковими прикметниками, які поступово превалювали у системі словозніми, і це сприяло тому, що: 1) присвійні прикметники опинилися на периферії функціонування, від них перестали формуватися відповідні ойконіми; 2) для вираження посесивності в мові активізуються інші граматичні можливості, зокрема родовий належності. Такий перерозподіл у загальній категорії посесивності відбувся, очевидно, ще й тому, що власні імена людей ставали багатоконпонентними, а це призводило до неточностей в означенні осіб, що не допускалося в тих випадках, коли йшлося про приватну власність. Саме родовий належності забезпечував цю точність, у якій розходилося власникам, наприклад, землі, фільварків тощо. Генітив належності: 1) вільно входить у граматичні зв'язки з іншими словами, а тому зумовлює точність; 2) передає кількість власників, що не забезпечується присвійним прикметником; 3) утворюється від усіх іменників, у тому числі і від субстантивованих прикметників, що не є характерним для присвійного прикметника [2: 126–127]. Саме те, що родовий належності формувався від субстантивованих прикметників, зумовило перехід цієї граматичної категорії на рівень онімії, зокрема топонімії. Мікротопонімна система України засвоїла таке загальномовне явище, підтвердженням цього є багатий фактичний матеріал (про це докладніше: [6: 351–368]).

В ономастиці важливо досліджувати мікротопоніми з генітивом належності, бо: 1) такі назви приховують велику кількість офіційної і неофіційної антропонімії, яка ще не описана і не репрезентована в лексикографічних працях тощо; 2) виокремлені родові поняття, які входять до складу мікротопонімів з родовим належності, засвідчують, що в системі номінації мікролокусів виникає потреба в їх ідентифікації за допомогою антропоніма у формі генітива. Суттєвим є встановлення номенклатурного переліку, який потребує уточнення за допомогою власних назв людей.

Виклад основного матеріалу. Засвідчено невелику кількість мікротопонімів, у яких репрезентовано ім'я та прізвище/прізвисько того, хто став

ідентифікатором топооб'єкта. Лише відновлений антропонім Борийова не виявлений у доступних нам джерелах, усі решта в українському антропоніміконі є: **Богдана Лобового** ліс Беньова Трк (< Богдан Лобовий); **Борийової Марти** капл. Красне Трк (< Борийова (< Борій) Марта); **Василія Николяка** вул. Бійничі Дрг (< Василь Николяк); **Івана Гудовського** ліс Соснівка Стсмб (< Гудовський); **Івана Кривого** крин. Страдч Явр (< Іван Кривий); **Миколи Лімаря** вул. Присліп Трк (< Микола Лимар); **Пана Альфреда Сорочинського** м. Уріж Дрг (< Альфред Сорочинський); **Червоної Пани** дв. Нижне Смб (< Червона Пани); **Боїрина Дмитра** дв. Дмитровичі Мст (< Боярин Дмитро).

Така модель назв невеликих географічних об'єктів, як підтверджує фактичний матеріал, може поширюватися і родовим поняттям, що дає можливість чітко означити частину місцевого обширу. Мікротопонім оформляється словосполученням із головним словом, що називає різні поняття довкілля: **ліс** (**Ліс Василя Служанського** ліс Верхне Гусне Трк (< Василь Служанський), **Ліс Кольі Норкового** ліс Верхне Гусне Трк (< Коля Норковий (<https://ridni.org/karta/Норкова> пор. Нор, Норик, Норчук (Ред. II, 746)), **Ліс Михася Пуканича** ліс Верхне Гусне Трк (< Михась Пуканич); **криниця** (**Криниця Ксені Кравець** крин. Великі Мокряни Мст (< Ксеня Кравець)); **двір** (**Двір Пана Яна Дрогойовського** дв. Ракова Стсмб (< Ян Дрогойовський)); **замок** (**Замок Маріни Мнішек** пам. Муроване Стсмб (< Марина Мнішек)); **могила** (**Могила Василя Николяка** м. Михайлівичі Дрг (< Василь Николяк), **Могила Отця Івана Дубька** м. Воля Малнівська Мст (< Іван Дубько), **Могила Левка Груцака** пам. Унятичі Дрг (< Груцак Левко)); **вулиця** (**Вулиця Петрової Ганусі** вул. Карачинів Явр (< Петрова Гануся)); **господарство** (**Господарство Михайла Дутка** зем. уг. Рогізно Смб (< Михайло Дутко); **магазин** (**Магазін Івана Яськова** маг. Верхне Гусне Трк (< Іван Яськів), **Магазін Саші Орківа** маг. Верхне Гусне Трк (< Саша Орків (< Орко (< Орест) (Тр., 274)); **ставок** (**Брицького Ставок** став Зоротовичі Стсмб (< Брицький)); **ферма** (**Ферма Шуркового Стефці** фер. Ямельня Явр (< Шурковий пор. Шурко (Ред. II, 1228) Стефцьо)); **каплиця** (**Каплиця Стефи Бучової** капл. Дністрик-Дубовий Трк (< Стефа Буцова)); русифіковане і радянзоване **'посьолок'** (**Посьолок Дем'яна Бедного** ч. с. Івано-Франкове Явр (< Дем'ян Бедний)). Щодо семантики виокремлених родових понять, то переважають антропогенні, і це зумовлено тим, що генітив належності головно стосується рукотворних об'єктів за незначним винятком (наприклад, ліс).

Прізвища/прізвиська Норковий, Орків, Шурковий, вичленовані з цієї групи мікротопонімів, не зафіксовано в доступних джерелах, тому виділені власні назви людей доповнюють антропонімікон України.

Більше ста мікротопонімів західної і південно-західної частини Львівської області репрезентують лише антропонім, ужитий у родовому відмінку однини і множини: **Баби Гаїхи** пот. Верхній Дорожів Дрг (< Гаїха < Гай), **Бадаліка** бол. м. Вороблевичі Дрг (< Бадалік), **Байдали** ч. с. Воля Малнівська Мст (< Байдала), **Бакайка** горби Купновичі Смб (< Бакайко, пор. Бакай (Ред. I, 24), **Баха** горб Лужки Явр, **Баха** горб Грушів Явр, **Баха** орн. п. Грушів Явр (< Бах), **Бехти** ч. с. Борятин Мст (< Бехта), **Боровецького** кл. Великосілля Стсмб (< Боровецький), **Бородича** дв. Ропавське Трк (< Бородич), **Босака** крин. Тернава Стсмб (< Босак), **Брицького** стежка Зоротовичі Стсмб (< Брицький), **Брошкова** вул. Зоротовичі Стсмб, **Брошкова** ч. уг. Зоротовичі Стсмб (< Брошків, пор. Брошко (Ред. I, 103)), **Бугера** пас. Острів Смб, **Бугера** рівн. Острів Смб (< Бугера), **Будіцького** п. Яворів Явр (< Будіцький), **Бульки** дв. Мелешки Мст (< Булька), **Буняка** став Кобло Стсмб

(< Буняк), **Василішиного** дв. Соснівка Стсмб (< Василишин(ий)), **Васіюти** ч. с. Луг Явр, **Васюті** ч. с. Шаварі Мст (< Васюта), **Ваховича** став Поляна Стсмб (< Вахович), **Вікто́ра** маг. Верхня Яблунька Трк (< Віктор), **Владі́ка** кафе Верхній Дорожів Дрг (< Владік), **Гиндлі́хи** дв. Карпатське Трк (< Гиндлеха (< Гиндла(о), пор. Скобло, Тягло, Хабло (Редько, 143)), **Дарая́** маг. Верхня Яблунька Трк (< Дарай, пор. Грицай (Гриць), Луцай (Луць) (Редько, 105), можливо, Дарай (Дар, Дарій), <https://ridni.org/karta/Дарайський>), **Дейнеки** ч. с. Мальчиці Явр (< Дейнека), **Дзі́ні** ч. с. Шкло Явр (< Дзіня, пор. Дзьоня (Зінаїда), Дзеня (Зіновія) (Тр., 139–140)), **Єво́га** п. Кульчиці Смс (< Євог?), **Залізня́ка** оз. Жорниська Явр (< Залізняк), **Збитко́вської** маг. Боляновичі Мст (< Збитковська), **Іва́ного Сі́на** дв. Кіндратів Трк (< Іван), **Ільдзі́** ч. л. Тисовиця Стсмб (< Ільдзя, пор. Ольдзя (Ольга) (Тр., 269), гора *Ільза* – розташована поблизу Славського)), **Ілького Сі́на** дв. Кіндратів Трк (< Ілько), **Кали́ня** ліс Ріп'яна Стсмб (< Калинь(о)), **Кали́ня́т** орн. п. Ріп'яна Стсмб (< Калинята – генетивне, утворене з форми род. відмінка мн. від назви Калиня (= дитина Калини (Тр., 164)), **Катри́ча** тарт. Головецьке Стсмб (< Катрич), **Качи́нського** хр. Турича Явр (< Качинський), **Качкино́вича** вул. Раневичі Дрг (< Качкинович), **Коженя́** ч. п. Кобло Стсмб (< Кожень, пор. Билень, Шутень (Редько, 123), <https://ridni.org/karta/коженьовський>)), **Козло́вського** ліс Монастир-Дережицький Дрг (< Козловський), **Кова́лька** чаг. Сіде Смс (< Ковалько), **Коні́ського** ліс Топільниця Стсмб (< Коніський), **Косте́цького** сад Мостиська Мст (< Костецький), **Куля́мбина** гора Розлуч Трк (< Кулямбин (< Кулямба. пор. Кулеба (Чуч., 312)), **Ма́зура** кафе Верхній Дорожів Дрг (< Мазур), **Макару́хи** бар Заріччя Мст (< Макаруха), **Мали́ни** ч. с. Свидник Трк (< Малин(а)), **Марти́на** орн. п. Стоянци Мст, **Марти́на** рівн. Стоянци Мст (< Мартин), **Мар'я́ни** стави Слохині Стсмб (< Мар'яна), **Мику́лина** пас. Поляна Стсмб (< Микулин), **Мі́кшина** ліс Верхне Синьовидне Скл (< Микшин), **Миха́я** вул. Раневичі Дрг (< Михаць), **Морга́лі** пас. Волиця Мст (< Моргаль(я)), **Мудро́го** став Гораець Явр (< Мудрий), **Му́лика** дв. Мелешки Мст (< Мулик), **Мульті́** п. Пиняки Смс (< Мульта, пор. Мульта <https://ridni.org/karta/Мульта>)), **Налива́йка** сін. Кіндратів Трк (< Наливайко), **Наталі́** вул. Паланки Явр (< Наталя), **Оні́хима** кафе Грушів Явр (< Онихим, пор. Онисим (Тр., 271)), **Перу́цького** став Кобло Стсмб (< Перуцький), **Петри́ка** дв. Ямельня Явр (< Петрик), **Печа́рського** дв. Турича Явр (< Печарський), **Пі́нки** маг. Верхня Яблунька Трк (< Пінка), **Піці́льова** дв. Велика Лінина Стсмб (< Піціль (Ред. II, 830)), **Пунди́** дв. Хляни Явр (< Пунда), **Сага́ня** гр. Березів Стсмб (< Сагань), **Сай́ка** орн. п. Лаврів Стсмб (< Сайко), **Саканча́ка** автозапр. Волиця Мст (< Саканчак, пор. Саханчак (Ред. II, 931)), **Салі́на** г. Доброміль Стсмб, **Салі́на** ч. м. Доброміль Стсмб (< Салін), **Сараку́ли** ч. с. Черневе Мст, **Сараку́ли** ч. с. Гостинцеве Мст, **Сараку́ли** прис. Качмарі Мст (< Саракула), **Свіжінського** п. Добошівка Мст (< Свіжинський), **Себері́на** п. Котоване Дрг (< Себерин, пор. Северин (Тр., 329)), **Сє́ника** дв. Медвежа Дрг (< Сеник), **Сі́няка** дв. Соснівка Стсмб (< Сіняк), **Сирі́тчихи** кл. Дацьки Явр (< Сирітчиха (< Сирітко, <https://ridni.org/karta/Сирітко>)), **Скоропа́дихи** сад Турка Трк (< Скоропадиха), **Суши́нського** рівн. Лопушниця Стсмб (< Сушинський), **Сю́ри** пер. Зоротовичі Стсмб (< Сюра), **Тра́піка** маг. Городисько Стсмб (< Трапик), **Федю́ся** дв. Мелешки Мст (< Федюсь), **Фє́нків** маг. Красниця Смс (< Фенко), **Фінде́ра** дв. Загір'я Смс (< Фіндер, пор. Фіна (хрещеник, хрещениця) (Ред. II, 1102)), **Фіці́ни** п. Глибоч Смс (< Фіцина, пор. Фіцина Фіца, Фіщич, Фіцай, Фіцяк (Ред. II, 1104) Фіця (< Софія) (Тр., 344), **Фойде́ра** став Дубляни Смс (< Фойдер), **Цара́пи** п. Іванів Стсмб

(< Царапа, пор. Галапа, Шарапа (Ред. II, 1278), <https://ridni.org/karta/carapasv>), **Цьвянчихи** кл. Дацьки Явр (< Цьвянчиха (< Цьвянчик, пор. Цьвок цвях (Ред. II, 1151)), **Чауса** дж. Рокитне Явр (< Чаус), **Червінєвського** став Добошівка Мст (< Червінєвський, пор. Червінський (Ред. II, 1160)), **Червінського** стежка Зоротовичі Стсмб (< Червінський), **Чернявського** ч. л. Паланки Явр (< Чернявський), **Шмілі** ч. с. Середкевичі Явр (< Шміла), **Шолов'ята** пас. Ясенка Стецьова Трк (< Шолов'ят – генетивне, утворене з форми род. від. мн. від назви Шолов'я (= дитина Шолови (можливо, від Соловей//Сильвестр (Тр., 338)), **Юськівих** дв. Коритище Трк (< Юськів), **Яртимка** сін. Явора Трк (< Яртимко (< Яртим (< Артем (Тр., 44)), **Яртина** дв. Ропавське Трк (< Яртин), **Яремена** дж. Старий Кропивник Дрг (< Яремин). Лише кілька мікротопонімів містять компонент пан: **Па́на Огнєвського** дв. Підбуж Дрг (< Огневський), **Па́на Зёмби** дв. Уріж Дрг (< Земба), **Па́на Зубрицького** дв. Верхній Дорожів Дрг (< Зубрицький), **Па́на Сорочінського** дв. Уріж Дрг (< Сорочинський), **Пана Колодія** дв. Калинів Смб (< Колодій).

Місцеві природні умови віддзеркалені в назвах мікролокусів, саме в них часто спостерігаємо тісний зв'язок із географічною номенклатурою, що уможливило робити висновки про відповідні тенденції відбору апелювативів на позначення особливостей рельєфу, водного режиму тощо колись і тепер. Серед засвідчених мікротопонімів цього краю вони переважають, їх налічується більше ста сорока. Мікротопонімія із компонентом генітива належності західної і південно-західної частини Львівської області засвідчує цілий спектр географічної термінології натурогенного та антропогенного характеру. Серед перших виділено такі: **Гора́ Майо́вського** г. Боевичі Мст (< Майовський), **Гора́ па́на Санде́цького** г. Винники Дрг (< Сандецький), **Гора́ Баху́рського** г. Новий Острів Смб (< Бахурський), **Гора́ Мі́ляра** горб (Міляр Карачинів Явр (< Міляр)); **горб (Боринчат Го́рб** ч. с. Либохора Трк (< Боринчата – генетивне, утворене з форми род. відмінка мн. від назви Боринча (= дитина Боринка), **Ку́лього Го́рб** ч. с. Либохора Трк (< Кулій)); **лу́ка (Шаше́вського Лу́ка** луг Зоротовичі Стсмб (< Шашевський), **Лука́ Фе́ді** сін. Конюшки Мст (< Федь(о)); **долина (Бу́рого До́ліна** дол. Чаплі Стсмб (< Бурій), **До́ліна Козака́** дол. Гусаків Мст (< Козак), **До́ліна Німого** дол. Іванів Стсмб (< Німий), **До́ліна Цегольських** дол. Слободяки Явр (< Цегольський, пор. Цегельський (Ред. II, 1140)); **дебра (Печка Де́бра** чаг. Чаплі Стсмб, **Печка Де́бра** яр Чаплі Стсмб (< Печко)); **урочище (Уро́чище Са́ліна** пам. Доброміль Стсмб (< Салін)); **лаз (Ла́з Міхале́чка** лаз Доброміль Стсмб (< Міхалечко)); **озеро (О́зеро Макси́мці** куп. Максимці Мст (< Максимцьо)); **ліс (Лі́с Ільни́цького** ліс Верхне Гусне Трк (< Ільницький), **Піхо́цького Лі́с** ліс Топільниця Стсмб (< Піхоцький)); **жолоб (Рулі́чиного Жо́лоб** ч. п. Либохора Трк (< Руличиний (< Рулик//Рулич, пор. Рулич <http://nomer.org.fun/allukraina>)); **по́ле (По́ле Білі́нського** орн. п. Красниця Смб (< Білінський), **По́ле Ле́ва** орн. п. Волиця Смб (< Лев), **По́ле Па́на Ле́ва** орн. п. Красниця Смб (< Пан Лев), **По́ле Фе́рмира Марти́на** ч. уг. Слабаш Мст (< Мартин)); **земля (Земля́ Ледахі́вських** тер. Городисько Стсмб (< Ледахівський); **ораниця (Па́рібкого Орани́ця** орн. п. Либохора Трк, **Па́рібкого Орани́ця** пас. Либохора Трк (< Парібкий, можливо, від Паробик (Ред. II, 793)); **ку́т (Парла́чиного Ку́т** п. Либохора Трк, **Парла́чиного Ку́т** пас. Либохора Трк (< Парлачиний (< Парлачин, пор. Парлач Парлаг (Чуч., 480)); **яма (Я́ма Гаври́лого** яма Кам'янка Скл (< Гаврилий, пор. Гаврилей, Гаврилий (Тр., 78)), **Я́ма Дани́лого** яма Кам'янка Скл (< Данилий <http://nomer-org.website/allukraina/>), **Я́ма Олє́синого** яма Кам'янка Скл (< Олексин), **Я́ма Ілько́вого** яма Соснівка Стсмб (< Ільковий)); **кори́ (Терле́цького**

Кóрчі ч. м. Стебник Дрг (< Терлецький); **потік** (**Богачóго Пóтік** пот. Либохора Трк (< Богачий, пор. Богач <http://nomerorg.fun/allukraina/>)), **Пóтік Носáтої** пот. Боевичі Мст (< Носата)); **місце** (**Місце Десяткóваних** х. Городище Сmb (< Десятковані? чи десятковані, наділи, порізані на десятки)); **колодки** (**Колóдки Мельника** прис. Корчунок Мст (< Мельник)).

Виділено таку антропогенну географічну номенклатуру в мікротопонімії із компонентом генітива належності досліджуваного регіону: **двір/дворище** (**Дві́р Буштинá** дв. Яблунів Трк (< Буштин), **Дві́р Волча́нських** дв. Зоротовичі Стсмб (< Волчанські), **Дві́р Гавданóвича** дв. Солтиси Мст (< Гавданович), **Дві́р Галанá** дв. Солтиси Мст (< Галан), **Дві́р Черві́нського** дв. Солтиси Мст (< Червінський), **Дві́р Волéнчиків** дв. Мазури Мст (< Воленчик, пор. Воленко, Волинчук (Ред. I, 164)), **Дві́р Ка́бзликóвих** дв. Загорби Мст (< Кабзликові (< контамінація онімів Коблик і Козлик (Ред. I, 480, 489)), **Дві́р Лéсьових** дв. Загорби Мст (< Лесьові), **Дві́р Прóнькових** дв. Загорби Мст (< Пронькові), **Дві́р Тéплих** дв. Мазури Мст (< Теплі), **Дві́р Ткач́ихи** дв. Мазури Мст (< Ткачиха), **Дві́р Хóмових** дв. Воля Добростанська Явр (< Хомові), **Дві́р Яндр́уха** дв. Мазури Мст (< Яндрух (< Андрій (Тр., 34)), **Двори́ще Марі́сі** дв. Заріччя Трк (< Марися), **Дві́р Беднарчу́ків** дв. Городисько Стсмб (< Беднарчук), **Дві́р Дре́вняків** дв. Городисько Стсмб (< Древяк), **Дві́р Кóтика** дв. Глине Дрг (< Котик), **Дві́р Черві́нків** дв. Буда Явр (< Червінко), **Дві́р Шепті́цьких** дв. Терло Стсмб (< Шептицький)); **будинок** (**Буді́нок Гранáта** садиба Липники Мст (< Гранат)); **дача** (**Да́чі Дóбрика** дачі Івано-Франкове Явр, **Да́ча Дóбрика** тер. Івано-Франкове Явр (< Добрик)); **хата** (**Ха́та Суслóвича** буд. Стара Ропя Стсмб (< Суслович), **Ха́та Букофо́я** орн. п. Дубровиця Явр (< Букофій, пор. Букуфай (Ред. I, 110)), **Ха́та Марто́вича** буд. Явр (< Мартович)); **фі́льварок** (**Фі́льва́рок Гра́фа Пото́цького** ф. Старява Мст (< Потоцький), **Фі́льва́рок Демби́цького** ф. Трушевичі Стсмб (< Дембицький), **Фі́льва́рок Дзю́бинського** ф. Трушевичі Стсмб (< Дзюбинський), **Фі́льва́рок Па́на Козло́вського** ф. Ракова Стсмб (< Козловецький, пор. Козлинський, Козлівський, Козловець (Ред. I, 489)), **Фі́льва́рок Поля́ків** ф. Круковець Сmb (< Поляк), **Фі́льва́рок Барóна** ф. Лішня Дрг (< Барон), **Фі́льва́рок Бугач́ів** ф. Круковець Сmb (< Бугач/Богач), **Фі́льва́рок Літе́нських** ф. Биків Дрг (< Літенські)); **ма́сток** (**Ма́сток Скі́біне́вського** буд. Висіч Явр (< Скібіневський <https://ridni.org/karta/скибіневський>)); **палац** (**Пала́ц Графі́ні Чосно́вської** дв. Віжомля Явр (< Чосновська)); **замок** (**За́мок Ге́рбургів** форт. Доброміль Стсмб (< Гербурт)); **моги́ла** (**Могі́ла Кондра́та** м. Ямельня Явр (< Кондрат), **Могі́ла При́йми** м. Ямельня Явр (< Прийма), **Могі́ла Кузнецо́ва в Лі́сі** м. Соснівка Стсмб (< Кузнецов), **Могі́ла Отця́ Ху́ди** м. Воля Малнівська Мст (< Худа)); **надгробок** (**Надгробóк Богусла́ва** м. Рихтичі Дрг (< Богуслав)); **склеп** (**Скле́п Па́нів Козло́вських** м. Ракова Стсмб (< Козловецький, пор. Козлинський, Козлівський, Козловець (Ред. I, 489)); **фі́гура** (**Фі́гу́ра Ку́нтів** фіг. Буда Явр (< Кунт), **Фі́гу́ра Пришля́ків** фіг. Буда Явр (< Пришляк), **Фі́гу́ра Кири́лі** фіг. Середній Горб Явр (< Кирило), **Фі́гу́ра Прóця** фіг. Дубляни Сmb (< Проць), **Фі́гу́ра Фелі́цти у Па́рку** фіг. Міженець Стсмб (< Феліцита, пор. Феліцата (Тр., 380)), **Фі́гу́ра Фля́ка** фіг. Бусовисько Стсмб (< Фляк)); **хрест** (**Хре́ст Паму́ли** хр. Волиця Мст (< Памула), **Хре́ст Сосю́ків** хр. Лішня Дрг (< Сосюк), **Хре́ст Радю́ків** хр. Чорнокунці Явр (< Радюк)); **каплиця** (**Каплиц́я Барані́шина** капл. Підбуж Дрг (< Баранишин), **Каплиц́я Сухо́го** капл. Мшанець Стсмб (< Сухий), **Каплиц́я у Гу́лія** капл. Тисовиця Стсмб (< Гулий, <https://ridni.org/karta/Гулий>), **Каплиц́я Ги́щаків** капл. Биків Дрг

(< Гіщак)); **магазин** (**Магазін Цьобці Гані** маг. Довге Дрг (< Цьоця Ганя), **Микольці** **Магазін** маг. Мальчиці Явр (< Микольцьо), **Магазін Чернянського** маг. Нижня Яблунька Трк (< Чернявський)); **кіоск** (**Кіоск Паражки** маг. Довге Дрг (< Паражка)); **бар** (**Бár Куркуля** бар Нижня Яблунька Трк (< Куркуль)); **пивничка** (**Пивнічка Ані** кафе Ямельня Явр (< Аня)); **пивниця** (**Пивніці Довбуша** легенди Сянки Трк (< Довбуш)); **пилорама** (**Пилорама Іванішина** тарт. Боршевичі Стсмб (< Іванишин), **Пилорама Білущького** тарт. Добростани Явр (< Білущький, пор. Білук <https://ridni.org/karta/білук>), **Пилорама Кузьмі** тарт. Боршевичі Стсмб (< Кузьма), **Пилорама Хорошого** тарт. Добростани Явр (< Хороший <https://ridni.org/karta/хороший>), **Пилорама Крупчака** тарт. Ропавське Трк (< Крупчак), **Пилорама Берізового** тарт. Липина Явр (< Берізовий <https://ridni.org/karta/берізовий>), **Пилорама Міляна** тарт. Циків Мст (< Мілян)); **рубка** (**Рубка Служанського** чистка Верхне Гусне Трк (< Служанський)); **цегельня** (**Цегельна Шайна** //Цегельня тер. Шумина Стсмб (< Шайн(о)); **ферма** (**Ферма Баранів** фер. Летня Дрг (< Баран); **свиноферма** (**Свиноферма Миколи і Міші** фер. Пиняки Смб (< Микола і Міша)); **буда** (**Буда Пасолєника** буда Яблунів Трк (< Пасолєник можливо, Посолєник <https://ridni.org/karta/Посолєник>)); **оліярня** (**Оліярня Поріла** олійниця Мелешки Мст (< Порило)); **криниця** (**Цялого Криниця** крин. Велика Лінина Стсмб (< Цалий), **Криниця Бодячки** коп. Товарна Стсмб (< Бодячка), **Криниця Маціня** дж. Головецьке Стсмб (< Мацінь, пор. Мацина, Маць (Матвій) (Тр., 222)), **Реджішина Криниця** крин. Смолин Явр (< Реджішин//Редишин (< Редиха (< Редь //Реда (Чуч., 480)), **Вастлянова Криниця** крин. Зоротовичі Стсмб (< Вастлянов?)); **колодець** (**Колодець Климівичів** крин. Мшанець Стсмб (< Климовичі)); **парк** (**Парк Любомірських** парк Міженець Стсмб (< Любомірські)); **сад** (**Сад Білінського** сад Лука Смб (< Білінський), **Сад Курчіхи** сад Риків Трк (< Курчіха (< Курко <https://ridni.org/karta/Курко>, <https://ridni.org/karta/курчик>)); **дорога** (**Дорога Чайківського** дор. Гордина Смб (< Чайківський)); **лавка** (**Ігнатишина Лавка** кл. Нижня Яблунька Трк (< Ігнатишин), **Залізна Одинака** кл. Верхній Дорожів Дрг (< Одинак)); **міст** (**Різакіого Міст** міст Либохора Трк (< Різак), **Місток Томá** міст Дроздовичі Стсмб (< Том), **Сиплівіого Міст** міст Либохора Трк (< Сипливий)); **став/ставок** (**Ставок Літинських** став Биків Дрг (< Літинські), **Ставок Зоська//Зоська** став Колонія Смб (< Зосько), **Ставок Пасічного** став Зоротовичі Стсмб (< Пасічний), **Стáв Федінського** став Гусаків Мст (< Федінський), **Ставок Деніса** став Крисовичі Мст (< Деніс), **Ставок Шунта** став Конів Стсмб (< Шунт, <https://ridni.org/karta/шунто>), **Став Дембіцького** став Яворів Явр (< Дембіцький), **Ставок Білича** став Страшевичі Стсмб (< Білич), **Ставок Бородатого** став Чижки Стсмб (< Бородатий)).

Серед натурогенних виділено: терміни позитивного (гора, горб), нейтрального (лука, поле, земля, ораниця, кут, місце, лаз) та негативного (жолоб, яма, долина, дебра, колодки) рельєфу, гідрографічна (озеро, потік) та ботанічна (ліс) номенклатури.

Антропогенні компоненти в мікротопонімії цього регіону переважають, вони вказують на місце: проживання (двір/дворище, будинок, дача, хата, фільварок, маєток, палац, замок, 'посьолок'); поховання та релігійного обряду (могила, надгробок, склеп, фігура, хрест, каплиця); торгівлі (магазин, кіоск, бар, пивничка, пивниця); промислів (пилорама, рубка, цегельня, ферма, свиноферма, буда, оліярня,

господарство); шляхів (дорога, вулиця, лавка, міст); гідромережі (криниця, колодець, став/ставок) та насаджень (парк, сад).

Особливими в системі топонімії краю є мікроеклезіоніми – власні назви місць проведення обряду та поклоніння святым, неофіційні назви церкви, каплиці, хреста тощо. Вище йшлося про мікротопоніми з генітивом належності (що безпосередньо вказує на власника чи фундатора каплиці чи хреста), до складу яких входять родові поняття: фігура, хрест, каплиця (**Фігура Кунтів, Хрест Радюків, Каплиця Сухого**), ці назви суттєво відрізняються від тих, у яких генітив вказує не на належність, а на ім'я святого, якого вшановують. Структура таких мікротопонімів різна: 1) родові поняття + генітив (**Каплиця Божої Матері** капл. Завадка Стсмб, **Каплиця Святого Андрія** капл. Гораєць Явр, **Каплиця Святого Яна** капл. Конів Стсмб; **Каплиця Миколая** капл. Бусовисько Стсмб; **Церква Марії** ц. Городовичі Стсмб, **Церква Матки Божої** ц. Рудня Смб, **Церква Святого Лазаря** ц. Ластівка Трк, **Церква Царя Христа** ц. Поріччя Явр, **Церква Юра** ц. Яворів Явр, **Церква Якова** ц. Підгайчики Смб; **Костел Івана Хрестителя** ц. Бісковичі Смб, **Костел Спаса** ц. Рихтичі Дрг, **Костьол Івана Хрестителя** ц. Шутів Явр, **Фігура Святої Марії** фіг. Грушів Дрг, **Фігурка Матинки Божої** фіг. Наконечне Перше Явр, **Хрест Святого Яна** хр. Мала Вербівка Смб); 2) лише генітив (**Святого Флоріана** капл. Нижанковичі Стсмб, **Святої Трійці** ц. Нижне Гусне Трк, **Святого Яна** фіг. Вахули Явр); 3) родові поняття + генітив + уточнення локації або додаткової інформації (**Каплиця Божої Матері коло Цвінтара** капл. Тершів Стсмб, **Фігура Матері Божої коло Школи** фіг. Сянки Трк, **Каплиця Богородиці з Цілющим Джерелом** капл. Рогізно Смб).

На досліджуваній території мікроеклезіоніми дуже поширені, за приблизними підрахунками засвідчено більше двохсот одиниць, що свідчить про те, що святі місця є орієнтирами для місцевого населення.

Висновки. Проаналізовано структуру широкого систематизованого емпіричного матеріалу мікротопонімії західної і південно-західної частини Львівської області, виокремлено родові поняття, які входять до складу мікротопонімів з родовим належності, вони засвідчують, що в системі номінації мікролокусів виникає потреба в їх ідентифікації за допомогою антропоніма у формі генітива.

Локальні природні умови віддзеркалені в назвах мікролокусів, саме в них часто спостерігаємо тісний зв'язок із географічною номенклатурою, що уможливорює робити висновки про відповідні тенденції відбору апелятивів на позначення особливостей рельєфу, водного режиму тощо колись і тепер. Мікротопонімія із компонентом генітива належності досліджуваної території засвідчує цілий спектр географічної номенклатури натурогенного та антропогенного характеру. Серед натурогенних зафіксовано терміни позитивного (гора, горб), нейтрального (лука, поле, земля, кут) та негативного (жолоб, яма, долина) рельєфу, гідрографічна (озеро, потік) та ботанічна (ліс) номенклатури. Антропогенні компоненти в мікротопонімії цього регіону превалюють, вони вказують на місце проживання (двір/дворище, будинок, дача, хата, фільварок, маєток, палац, замок); поховання та релігійного обряду (могила, надгробок, склеп, фігура, хрест, каплиця); торгівлі (магазин, кіоск, бар, пивниця); промислів (пилорама, цегельня, ферма, олійня, господарство); шляхів (дорога, вулиця, лавка, міст); гідромережі (криниця, колодець, став/ставок) та насаджень (парк, сад).

Своєрідними в системі топонімії краю є мікроеклезіоніми із генітивом, який вказує на ім'я святого, а не на безпосередню належність.

Виокремлено антропоніми, що стали мотиваційною базою досліджуваних мікротопонімів, проаналізовано ті, яких не виявлено в українському антропоніміконі. Встановлено, що таких антропонімів є 44 одиниці: Бакайко, Білуцький, Богачий, Борийова, Боринчата, Брошків, Букофій, Вастлянов, Воленчик, Гаврилий, Гиндліха, Дарай, Дзіня, Ільдзя, Євог, Кабзликіві, Калинята, Кожень, Козловецький, Кулямбин, Курчиха, Мацинь, Мульта, Норковий, Онихим, Орків, Парлачиний, Парібкий, Пасоленик, Реджишин//Редишин, Руличиний, Саканчак, Себерин, Феліцита, Фіндер, Фіцина, Царапа, Цегольський, Цв'яничиха, Червіневський, Шолов'ят, Шурковий, Яндрух, Яртимко. Серед офіційної та неофіційної антропонімії, засвідченої в назвах мікролокусів, є різного типу назви: ті, які нам не вдалося пояснити (Вастлянов, Євог), окремі з них опосередковано пов'язані з уже відомими власними назвами (Орків, Яндрух), деякі зазнали відповідної деформації (Парлачиний, Шурковий) тощо.

Перспективи використання результатів дослідження. Перспективу розвідки вбачаємо в тому, щоб: 1) за такою схемою опрацювати мікротопоніми з генітивом належності на території різних регіонів України; 2) дослідити й інші типи мікротопонімів на території Львівської області/України; 3) проаналізувати назви мікроб'єктів, у яких твірними основами є антропоніми, що дало б можливість розширити репертуар власних назв людей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. *Ахманова О. С.* Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – Москва : Советская энциклопедия, 1966. – 608 с.
2. *Зверев А. Д.* Словообразование в современных восточнославянских языках / А. Д. Зверев. – Москва : Высшая школа, 1981. – 207 с.
3. Категория бытия и обладания в языке / отв. ред. В. Н. Ярцева. – Москва : Наука, 1977. – 260 с.
4. Категория посессивности в славянских и балканских языках / отв. ред. В. В. Иванов. – Москва : Наука, 1989. – 261 с.
5. *Купчинська З. О.* Просторо-часовий вимір української ойконімії: система і тенденції / З. О. Купчинська // Вісник Львівського університету. – Львів, 2009. – С. 83–91. – (Серія філологічна ; вип. 46, ч. 2).
6. *Купчинська З. О.* Соціально-історичний запит на власну назву поселення (на матеріалі архаїчної ойконімії України) / З. О. Купчинська // Україноцентризм наукового сумління : зб. наукових праць на пошану професора Зеновія Терлака. – Львів : Ліга-Прес, 2014. – С. 351–368.
7. *Купчинська З. О.* Способи вираження посессивності в мікротопонімії та ойконімії України / З. О. Купчинська // Mikrotoponimy i makrotoponimy w komunikacji i literaturze (XVIII Międzynarodowa i Ogólnopolska Konferencja Onomastyczna „Mikrotoponimia i makrotoponimia” (Łódź, 27–29.10.2012) / red. Artur Gałkowski, Renata Gliwa. – Łódź, 2015. – S. 55–66.
8. *Курило О.* Уваги до сучасної української літературної мови / Олена Курило. – Київ : Видавництво Соломії Павличко “Основи”, 2004. – 304 с.
9. *Селиверстова О. Н.* Экзистенциальность и посессивность в языке и речи : автореф. дис. на соискание учен. степени доктора филол. наук : 10.02.19 – Теория языка / О. Н. Селиверстова. – Москва, 1983. – 45 с.

10. Теория функциональной грамматики. Локативность. Бытийность. Посессивность. Обусловленность / А. В. Бондарко, М. Д. Воейкова, В. Г. Гак, И. Б. Долинина и др. – Санкт-Петербург : Наука, 1996. – 230 с.

11. Чинчлей К. Г. Типология категории посессивности / К. Г. Чинчлей. – Кишинев : Штиинца, 1990. – 154 с.

12. Encyklopedia językoznawstwa ogólnego / Pod redakcją Kazimierza Polańskiego. – Wrocław–Warszawa–Kraków, 2003. – 732 s.

REFERENCES

1. Akhmanova, O. S. (1966). *Slovar' lingvisticheskikh terminov*. Moskva: Sovetskaya entsiklopediya.

2. Zverev, A. D. (1981). *Slovoobrazovaniye v sovremennykh vostochnoslavjanskikh yazykakh*. Moskva: Vysshaya shkola.

3. *Kategoriya bytiya i obladyaniya v yazyke* (1977). Moskva: Nauka.

4. *Kategoriya posesivnosti v slavyanskikh i balkanskikh yazykakh* (1989). Moskva: Nauka.

5. Kupchyn's'ka, Z. O. (2009). *Prostoro-chasovyy vymir ukrayins'koyi oykonimiyi: sistema i tendentsiyi*. L'viv, 83–91.

6. Kupchyn's'ka, Z. O. (2014). Sotsial'no-istorychnyy zapyt na vlasnu nazvu poselennya (na materialy arkhayichnoyi oykonimiyi Ukrayiny). *Ukrayinotsentryzm naukovoho sumlinnya: zb. Naukovykh prats' na poshanu profesora Zenoviya Terlaka*. L'viv: Liha-Pres, 351–368.

7. Kupchyn's'ka, Z. O. (2015). Sposoby vyrazhennya posesyvnosti v mikrotoponimiyi ta oykonimiyi Ukrayiny. *Mikrotoponimy i makrotoponimy w komunikacji i literaturze* (XVIII Międzynarodowa i Ogólnopolska Konferencja Onomastyczna “Mikrotoponimia i makrotoponimia” (Łódź, 27–29.10.2012). Łódź, 55–66.

8. Kurylo, O. (2004). *Uvahy do suchasnoyi ukrayins'koyi literaturnoyi movy*. Kyiv: Vydavnytstvo Solomiyi Pavlychko “Osnovy”.

9. Seliverstova, O. N. *Ekzistentsial'nost' i posesivnost' v yazyke i rechi: avtoref. dis. na soiskaniye uchen. stepeni doktora filol. nauk: 10.02.19 – Teoriya yazyka*. Moskva.

10. *Teoriya funktsional'noy grammatiki. Lokativnost'. Bytiynost'. Possessivnost'. Obuslovlennost'* (1996). Sankt-Peterburh: Nauka.

11. Chinchley, K. G. (1990). *Tipologiya kategorii posesivnosti*. Kishinev: Shtiintsa.

12. *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego* (2003). Wrocław–Warszawa–Kraków.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ ДЖЕРЕЛ:

Ред. – Редько Ю. К. Словник сучасних українських прізвищ : в 2 т. / Ю. К. Редько. – Львів, 2007. – 1440 с.

Редько – Редько Ю. К. Сучасні українські прізвища / Ю. К. Редько. – Київ : Наукова думка, 1966. – 216 с.

Тр. – Трійняк І. І. Словник українських імен / І. І. Трійняк. – Київ : Довіра, 2005. – 510 с.

Чуч. – Чучка П. П. Прізвища закарпатських українців. Історико-етимологічний словник / П. П. Чучка. Львів : Світ, 2005. – 704 с.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ РАЙОНІВ:

Дрг – Дрогобицький
Мст – Мостиський
Смб – Самбірський
Стсмб – Старосамбірський
Трк – Турківський
Явр – Яворівський

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ ОБ'ЄКТІВ НАЗВ:

буд. – будівля	пот. – потік
вул. – вулиця	прис. – присілок
г. – гора	рівн. – рівнина
гр. – гребля	сін. – сіножать
дв. – двір	тарт. – тартак
дж. – джерело	тер. – територія
дол. – долина	ф. – фільварок
дор. – дорога	фер. – ферма
зем. уг. – земельні угіддя	фіг. – фігура
капл. – каплиця	форт. – стара фортеця
кл. – кладка	х. – хутір
коп. – копанка	хр. – хрест
крин. – криниця	ц. – церква
куп. – місце для купання	чаг. – чагарник
м. – могила	ч. л. – частина лісу
маг. – магазин	ч. м. – частина міста
орн. п. – орне поле	ч. п. – частина поля
п. – поле	ч. с. – частина села
пам. – пам'ятне історичне місце	ч. уг. – частина угідь
пас. – пасовище	

Стаття надійшла до редколегії 10. 02. 2020

доопрацьована 02. 03. 2020

прийнята до друку 07. 03. 2020

GENITIVE OF BELONGING IN MICROTOPYMY**Zoriana Kupchynska**

*Ivan Franko National University of Lviv,
The Ukrainian-language department,
1/234, Universytets'ka Str., Lviv, Ukraine, 79602,
phone (00380322) 239 47 17
e-mail: kupchynska@gmail.com*

The article deals with microtoponymy with the component of genitive of belonging of the western and south-western part of Lviv region. The source base of the microtoponym material was field and bibliographical records.

For the first time, on the basis of extensive systematic empirical material, the structure of these microtoponyms was analysed and the anthroponymicon used in the form of generic belonging was reproduced.

It is important to investigate microtoponyms with the genitive of belonging, because such names conceal a large number of official and unofficial anthroponomy that has not yet been described or represented in lexicographic works, etc.; the isolated generic concepts that are part of generic microtoponyms with the genitive of belonging indicate that there is a need in the microlocus nomination system to identify them with an anthroponym in the form of a genitive.

Local natural conditions are reflected in the names of microloci, in which we often observe a close connection with the geographical nomenclature, which makes possible to draw conclusions about the relevant tendencies of selection of appellatives for designation of features of relief, water regime, etc. now and then. Microtoponymy with the component of the genitive of belonging to the studied territory attests to the whole spectrum of geographical nomenclature of naturogenic and anthropogenic character. Among the naturogenic ones are the terms of a positive (mountain, hump), neutral (meadow, field, earth, corner) and negative (channel, pit, valley) terrain, hydrographic (lake, stream) and botanical (forest) nomenclatures.

Anthropogenic components in the microtoponymy of this region predominate, they indicate the place: residence (yard/courtyard, house, cottage, hut, manor, estate, palace, castle); burial and religious ceremony (tomb, tombstone, crypt, figure, cross, chapel); trade (shop, kiosk, bar, pub); crafts (sawmill, brickyard, farm, oil mill, economy); roads (way, street, bench, bridge); hydrographic networks (well, fountain, pond) and plantation (park, garden).

Particular in the system of toponymy of the land are micro-ecclesionyms with a genitive that indicates the name of the saint, but not the direct belonging.

The anthroponyms that became the motivational base of the studied microtoponyms are distinguished, the ones that are not found in the Ukrainian anthroponymicon are analysed. There are 44 such anthroponyms found.

Keywords: microtoponym, anthroponym, genitive of belonging, geographical nomenclature.